

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ В ФІЧЕРАХ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ПРО КУЛЬТУРУ: ОЗНАКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Костенко Анастасія Юріївна

здобувач вищої освіти факультету міжнародних відносин і журналістики
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Україна

Науковий керівник: Зима Ольга Григорівна

канд. екон. наук, доцент кафедри управління соціальними комунікаціями
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Україна

Медіа про культуру є невід’ємною складовою сучасного інформаційного простору. На сьогодні українські культурні медіа активно розвиваються. Часто журналісти, редактори медіа про культуру використовують різні техніки, прийоми, інструменти для того, щоб «спіймати» аудиторію «на гачок». Одним із таких «гачків» є використання прецедентних феноменів у журналістських матеріалах.

Прецедентні феномени відображають унікальні аспекти минулих подій, особливості культурних явищ, які мають значення для сучасного суспільства. Використання таких феноменів у медіа дозволяє створювати взаємозв’язок між минулим і сучасністю, допомагає аудиторії краще розуміти й оцінювати поточні події та явища.

Дослідженням прецедентних феноменів займалися І. Богданова, Т. Воробйова, О. Ільченко, С. Лазаренко, І. Сахарук, О. Селіванова, Г. Тащенко, які класифікували прецедентні феномени, розглянули специфіку їх функціонування, сприйняття та тлумачення. Вагомий внесок у вивчення прецедентних феноменів в медіа зробили Л. Балахонська, А. Буднік, Л. Дядечко, Л. Меркотан, О. Полумисна, І. Хижняк тощо. Варто зазначити, що дослідження

прецедентних феноменів у фічерах українських медіа про культуру ще не проводилися. І саме тому тема роботи є актуальною.

Метою дослідження є визначення ознак та особливостей прецедентних феноменів в фічерах, які публікують українські медіа про культуру.

Зупинимось детальніше на розгляді термінів. Варто розпочати з того, що чіткого визначення поняття «прецедентний феномен» у науці немає й досі. Це свідчить про складність та багатоплановість цього явища, яке має різні аспекти й інтерпретації. Так, наприклад, у термінологічній енциклопедії «Сучасна лінгвістика» О. Селіванова визначає прецедентні феномени як «компоненти знань, позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти». При цьому дослідниця додає, що прецедентні феномени є актуальними в когнітивному й комунікативному плані [4].

Л. Дядечко вважає, що прецедентні феномени доцільно відносити до ептонімів (крилатих слів, виразів, мовних афоризмів), тобто до «слів або висловів, що є національно-культурно детермінованими та соціумно-орієнтованими, відносно широко відтворюваними в значенні, відмінному від вихідного при збереженні живого зв'язку з першоджерелом» [1].

Проаналізувавши роботи вищезгаданих авторів, можна визначити, що до числа прецедентних належать феномени, які:

добре відомі всім представникам національно-лінгвокультурної спільноти (тобто вони знають про їх існування і мають загальне розуміння їх сутності, що є необхідним для всіх представників спільноти);

актуальні в пізнавальному та емоційному плані, тобто за прецедентним феноменом завжди стоїть деяке уявлення про нього, яке є загальним та обов'язковим для всіх представників певного національно-культурного менталітету;

постійно відновлюються в мові представників певної національно-лінгвокультурної спільноти (апеляція до певного феномена може бути не частотною, але в будь-якому разі співрозмовник її зрозуміє без додаткових пояснень чи коментарів).

Також доцільно вказати, що прецедентні феномени найчастіше вживаються в медійному просторі. В даному контексті можна перейти до визначення терміна «фічер».

Фічер – це художня історія, написана від третьої особи; текст, який дає можливість пережити те, що десь колись відбулося. Тобто фічер – це текст, написаний у неформальному, особливому стилі. Деякі автори подають його схему так: опис – пояснення – оцінка [5].

Фічер, як жанр журналістики, має свої особливості. Ось деякі з них [5]:

глибина та детальність – автори фічерів часто ставлять перед собою завдання зробити більш глибокий та детальний розгляд певної теми або проблеми;

емоційний зв'язок – фічери мають викликати емоційну реакцію у читача, створити певну атмосферу або настрій;

акцент на індивідуальності – фічери часто базуються на особистих історіях, досвіді, думках автора, що робить їх більш особистими;

широкий спектр тем – фічери можуть бути написані на будь-яку тему (від культурних подій до соціальних проблем).

Дослідивши терміни, можемо перейти до розгляду ознак та особливостей прецедентних феноменів, що зустрічаються в фічерах про культуру. Для початку варто виокремити загальні ознаки, властиві прецедентним феноменам [2; 3]. А саме:

зразковість та унікальність – прецедентні феномени є еталонами, з якими порівнюють інші подібні явища;

асоціативність – прецедентні феномени викликають асоціації з іншими явищами, поняттями або ситуаціями;

клішованість – в прецедентних феноменах наявні стандартні, узагальнені та стереотипні елементи, які часто є банальними та неоригінальними;

відтворюваність – прецедентні феномени відтворюються в різних контекстах, їх повторюють, цитують, перефразовують тощо;

постійне використання представниками певної лінгвокультурної спільноти – прецедентні феномени є частиною культурної спадщини певної спільноти (їх розуміють та вживають люди, які поділяють спільну мову, історію, традиції тощо);

пов'язаність з культурою – прецедентні феномени відображають або уособлюють певні аспекти культури спільноти, її цінності, традиції або історію;

зв'язок з типовими ситуаціями – прецедентні феномени часто використовуються для опису типових ситуацій та явищ (їх знання допомагає людям краще зрозуміти світ та одне одного);

загальновідомість, не потребують додаткових коментарів чи пояснень;

несуть певне знання у стислій формі – прецедентні феномени містять в собі певну значущу інформацію, яка передається в компактній, стислій формі.

Окрім вищезазначених ознак, можна виділити й інші особливості використання прецедентних феноменів у фічерах українських медіа про культуру:

адаптація до жанру – прецедентні феномени можуть адаптуватися до специфіки жанру фічер, наприклад, використовуватися в більш розважальній або іронічній манері;

економія мовних засобів – прецедентні феномени дозволяють автору фічера економити мовні засоби, адже вони вже несуть в собі певний обсяг інформації;

мультимедійність – прецедентні феномени можуть використовуватися в мультимедійних фічерах, наприклад, у поєднанні з зображеннями, відео або аудіо.

Отже, з цього можна зробити висновок, що прецедентні феномени – це текстові одиниці, що мають стійку асоціацію з певним фрагментом тексту, подією, образом або концептом. Їх використання в фічерах про культуру може зробити текст більш цікавим, емоційним та інформативним. Вивчення прецедентних феноменів в фічерах українських медіа про культуру є перспективним напрямком дослідження, який може допомогти краще зрозуміти особливості функціонування українського культурного простору.

Список використаних джерел:

1. Дядечко Л. П. Крилаті слова як об'єкт лінгвістичного опису: історія та сучасність / Л. П. Дядечко. – Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. – 293 с.
2. Сахарук І. В. Типологія прецедентних феноменів у сучасному українському дискурсі / І. Сахарук // Лінгвістичні студії. – 2011. – Вип. 23. – С. 197-203.
3. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: підручник / О. О. Селіванова. – Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. – 350 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
5. MediaLab Online [Веб-сайт]. – 2017. Пишемо фічер у стилі Forbes. 9 кроків. – URL: <https://medialab.online/news/py-shemo-ficher-u-sty-li-forbes-9-kroki/> (дата звернення: 08.02.2024).